

О К Т Я Б Р Ы Н Ы Ң Х Х Ч У С Ч Ы Л Д Ы Ң

ХОСТАЛГАНЫҢ ТУГУНУҢ АДАА-БИЛЕ

СЭКП-нің XXV съездинің идеялары болғаш шипирлері амьдыралче улам ханылап, делегейнің революшучу чорудуагызиче база бүгү делегей байдалының хөгжүлдезинче чагай салдарны ханылап турар.

Амгы үеде делегей хөгжүлдези революшучу чорудуагызиче шалпынчааны-биле, дейшилгенч болғаш реакцияның, социализм биле капитализм арасында төөгүлүг демиселдин ханылааны-биле тодаргайлаттынып турар. Ол демисел нитилел амьдыралының бүгү-ле кол талаларын хаара туткан. Имперализм чеме-даа оралдашып чүтүзө, күштериниң деңизгүрүү тайбыңын, демократиянын болғаш социализмниң талазынче чайгылып турар.

Имперализмге уаур демиселдин мурнуку одуруунда делегейниң коммунистг шимчээшини чоруп орар. Марксисч-ленинич өөредиге шыныч чорук — коммунистг шимчээшиниң өзүп орар салдарының үндезини. Аңаа шыныч чорук ачы-дуңма партияларга иссаалар-биле ашылдаар өзүлүг эртемге үндөлүктинген стратегияны болғаш тактиканы, политиктиң уганышыны анылап кылып арзаны берип турар. Бөгүн делегейниң коммунистг шимчээшиниң ачы-аңгы чурттарының 89 коммунистг болғаш ажилчын партияларын каттыштырган, ында нитилелдин эң-не медреселди болғаш политика талазы-биле бышкан неэин — 60 миллион кижи битааган. Сөөлгү чээрби чыл иштинде делегейниң коммунисттериниң хүрээлиңге 20 миллион кижи кирген.

Социалистг чурттарының коммунистг болғаш ажилчын партиялары — башкарыч партиялар. Олар улустарны социализмниң болғаш коммунизмниң оруу-биле бүрүлдегид эдертип орар. Оларның политиказы анычыч чоннарның кызыгаар чок деткичезин база исселгин чаалап алган. Социализм чурттарының компартиялары — делегейниң коммунистг шимчээшиниң эң-не хөй сангыч отряды.

Сөөлгү чылдарда социалистг чурттарының ачы-дуңма партиялары нити политиктиң курсту анылап кылып талазы-биле ылаптыг механизмни тургузуу алган. Варшава Корээлиниң киржинкичлери күрүлелериниң Политиктиң консультативтик комитетиниң кураалдары доктаамал артып, аңаа эң чулга политикагид айткыларын чуугаалап турар. Социалистг чурттарының аштыкны политиказыны таарыштыргылазы, оларның СЭКП-ниң XXIV съездинде анылап кылдырган Тайбың программанын чакгыс эл-сеткилдиг деткишиниң база оң амьдыралга боттаныгылазы делегей ареназын ханыч чагай өскерилешинериниң болурунга идгини берген.

Коммунистг партияларының социалистг эвес күрүлелерде салдары база өзүп турар. Коммунистг — ылаптыг патриоттар, чончү күзел-сорууну өзүлүг камгалаччылары, куш-анычыч кижилик эрге-амыны камгалаччылары — оларның кол сорулгазы оң дээрзин бөмбүрүлдегид бүгү чүктүндери кижилик угаа биле берген. Социалистг эвес чурттарда 75 коммунистг база ажилчын партиялар бар. Барыын Европа чурттарында олар 19, Соңгу болғаш Муруну Америкада — 25, Азияның социалистг эвес чурттарында — 22, Африкада — 9 коммунистг партиялар бар.

Делегейниң ажилчын шимчээшини политиктиң улук куш апарган. Ажилчыннарның болғаш албан-хазыкчыларын саны 700 миллион кире кижи, оң иштинде социализм чурттарында — 185 миллион амыг, сайыраргай капитализм чурттарында — 230 миллион амыг, хөгжүп бар чылдар чурттарында — 220 миллион кижи бооп турар. Делегейниң ажилчын аңгызының организастыг чорую, оң политиктиң партияларының болғаш профэилдериниң саны өскөн.

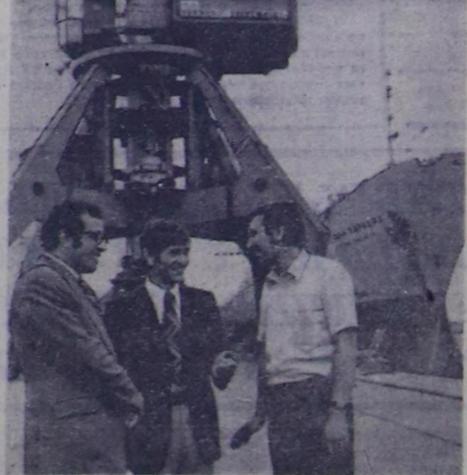
Организастыг чорудуң өзүлдези ажилчын аңгызын медреселдиг чорунуң өскөн-биле, бодунуң демиселдин чорударга оң салып турар сорулгазының калбарганы болғаш нарызданы-биле холбошкан. Ол чорук, чикээлээрге, капитализм чурттарының пролетариатының социал-экономикагид негелдериниң характер-шиңчиндегинде тодаргай көсүп турар, ол негелдерим чылгө тус-тус бүдүрүлгө чөрлеринге эвес, харын нитизи-биле буржуа күрүнеге база салдынып, улутпунуң кол-кол адырларын националиастаар, социал-экономикагид талага демократыг ханы реформаларын чорудар дугайында негелдерини бодунда каттыштырып турар.

Ажилчын аңгызын негелделери төөгүлүг чада бүдүрүндө бүдүрүчү күштерини хөгжүлдезиниң, анычыч чоннарның медреселдиг болғаш организастыг чорунуң өскөнү, массалыг шимчээшинериниң калбарган хемчээли болғаш өскөнү-даа илергейип турар тодаргай байдалдарың продуктуну болуу дээрзи билдингир. Ычанмын ол негелдерим делегей социализмниң чедишинериниң массаларга салдарының кире-чөрөгүндө бодунуң төөгүлүг сорулгазын, делегей хөгжүлдезинде бодунуң ролун повлестратыгич медресе билгениниң ханызындан дык хамаршыр! Ол утка-биле алырга, ажилчын шимчээшиниң хөгжүлдезинге Октябрьниң социалистг Улук революшучунын салышыны шуут-ла доктаамал умур-дузалыг бооп турар. Пролетариаттын бүгү делегейге төөгүлүг ролун барымаалап, нитилел бүдүрүлгөни болғаш бүгү социал амьдыралды медресе билип тургаш, боттарының сорулгазын болғаш негелдерини көрүнгө амычыч чоннарды революшучу эртеркен.

Ажилчын чоннарның социал-экономикагид эрге-амычтары дээр демиселдин стратегияын коммунистг делегейниң болғаш чурт иштиниң хөгжүлдезиниң бүгү факторларын барымаалап, пролетариаттын экинчиликте болғаш политиктиң сорулгазын чакгыс ай чорунуң үндөсилеп тургаш анылап база боттандырып турар.

Капитал чурттарында социал байдал чадагид зыгы тулчуушунуң улам өскөнү-биле тодаргаттынып турар. Марксисч-ленинизмниң айтканы дурум өзүлүгү болуу чүктүлгө үндөсилеп хөгжүлүп турар ажилчын шимчээшини күчүлүү-биле кеңүрүлгөн, элдин хөй чурттарында ол шимчээшини нитилел-политиктиң амьдыралды кол фактору болу берген.

Делегейниң амгы үеде ажилчын шимчээшини Улук Октябрьниң үезинде турганындан боттуу-биле ылаптыг байдалдарга хөгжүп калбарып турар. Социалистг революшучунын Октябрьге ханы-аттын дурмуның билдир чоруну-биле чепселген, ол дурмуны тодаргай байдалдарга болғаш боттарының чурттарының чагай чүктүлгөни таарыштыр ачылган турар коммунисттерге башаткан капитализм чурттарыны ажилчын аңгызы мелчүлдеге уаур, демократия болғаш социализм дээр мегаг чок демиселди чорудуу турар. Ол демисел делегей социализмниң кайгамчыч улук аруулузын, оң дузанын болғаш деткичезинге даянып турар.

БОЛГАРИЯ. Октябрьниң социалистг Улук революшучунын 60 чыл оюнга аалар болдурун чарыш Барнае чурттуу коммунисттериниң болғаш комсомолдарының арасында калбарган. Бо хоорайның ажилчыннары Совет Эвлязиниң Одесса хоорайның ажилчыннары-биле социалистг чарышты. Чарыш турар хоорайларны амычыннары бот-боттарыга барып, дуржулга солуп турар.

СОЦИАЛИСТИГ ЭКОНОМИКТИГ ИНТЕГРАЦИЯ

Экономикагид Дузалажылга Чөвүлелин тургусуу — делегейниң социалистг лагериниң чедиң аң турар улук чедиңликтериниң бирөөн болуу. Оң кежигүнери чурттарыны арасында када амьдыралды чыл көлгөн тулам улам калбарып, ажил-агыч болган эртем-техниктиң харылаалары быжыгып орар.

Социалистг экономикагид интеграцияны комплекстик программазы СЭКП-ниң XXV съездинде белик үндөлдөй алган. ЭДЧ кежигүнери чурттары-биле када хутор алдындагы социалистг экономикагид интеграцияны чурттарыны социализмге программалык социалистг чурттарыны экономикагид ден-десиң хөгжүлдеринге чыгуу улук үктүр-дузалыг чүз деп Топ Комитетиниң Политбюроу санап турар деп, партияның XXV съездинде СЭКП ТК-ның Отчет адегенде эң И. И. Брежнев чуугаалаан.

Ачы-дуңма чурттарыны када амьдыралдыгыны ортагидасты системезин быжыглаар талазы-биле улук ажилдар 1971—1975 чылдарга кылдырган. ЭДЧ-ниң тус-тус адырлар комитеттери тургустунган болган үр-түндөзүг анылап эгелээр. Чикээлээрге, «Интер-электрон», «Интер-автомобиль», «Интер-аэрокосмос», «Интер-аэрокосмос», «Интер-аэрокосмос» дээр оюнда өскө чурттар арасында амьдыралдыг каттышкычтары чедиңликте анылап эгелээр.

Экономикагид када амьдыралдыг болган социалистг чурттарыны арасында күш-адырдын делегей хуваалдазын илан өзүлүгү боттанып турар. ЭДЧ кежигүнери чурттарыны улус ажил-агыч хөгжүлдези 1976—1980 чылдарга тургусуу нити плин улук ролду ойноп турар. Дугурунун нити чөкүлүлгө кирештирер куралдары, чурт бүдүртүгө кылдылар тодаргай объектилер, аларны ашылдаар, кайы чурттарыны күчүлү-биле кылды, тузуу доорду хуузалары дээр оюу-даа өскө чүздөр бүрүп көргүстүрүп бооп турар. Социалистг планнашыны өзүлүгү боттандырып турар ол ажил ЭДЧ кежигүнери чурттарыны экономикагид ден-десиң хөгжүлдеринге улук ролду ойноп турар.

ХЕРИИ БАЗЫМНАР

«Алды он чыл — ол дээрге бир кижиниң ортумак назынындан безин кыска үе. Ынчалзажок ол үенин дургузунда бистин чуртувус чүс-чүс чылдарга деннежер үени эрткен».

Л. И. БРЕЖНЕВ.

(СЭКП-ниң XXV съездинде илеткелинден).

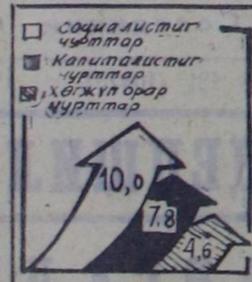
Делегей төөгүлүгүне чаа үе-чаланы айткан Улук Октябрьниң тилелдеси В. И. Ленинниң ады-биле тудуш харылаалыг. Советтер чуртунун бүгү төөгүлүгү — В. И. Ленинниң эгелени болгаш оон чагып кааны улук херектиң — коммунистг тургузушкунунуң уламчылашкыны болуу. Бүдүрүчү күштерни хөгжүлдеринге делегем орутуу айткан социалистг бүдүрүлгө харылаалары бистин чуртувусу быжыккан. 30 чылдарың үезинде-ле СССР-ге социализм тилеэн. Оон дараазындагы чылдарда нитилел амьдыралынын бүгү талазынга улук-улук чедиңликтер чедиң алдыган. Кижилериниң төөгүлүгү чаа быжылдыгы — совет улустун ийгиликши болгаш бузулбас үндөзи — ажилчын аңгызын улутуругу ролун баптадыр ажилчын аңгызын, көлгөчү тараачынынын болгаш уаучу интеллигенцияны өскөлдө апарган.

Чуртуу индустриализастаарының ленинчи уганышыны боттандырганын түндөлдө СЭКП делегейге күчүлүг индустриализастаарына болган. 1917 чыл-биле деннежерге амгы үеде улутурун продукцияны бүдүрүлгөни хемчээли 225 катта, а бүдүрүлгөни чөпкөк-херекселдерин бүдүрүлгөни 497 катта көвүдөө. Амгы үеде бистин чуртувус делегейниң улутурун продукцияны 20 хуузу бүдүрүп турар.

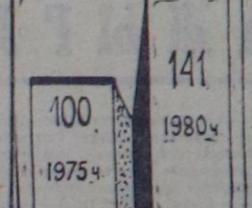
Чуртуу кеде ажил-агыч үндөжини-биле чаарттыган. Урмек ажил-агычларыны орнуна бектик механикастаттынган кеде ажил-агыч бүдүрүлгөни тургустунган. Бо адырын нити продукцияны хемчээли Совет эрге-чагырганы чылдарында 4,4 катта өскөн.

Чонуну материалдыг чагай чоруну өскөлдө болгаш културлул деннели бөдөө. Улутуру болгаш тудуу ажилчыннарыны боттуу орутамы 10 катта, а кеде черлериниң чурт-такчыларыны — 14 катта өскөн.

Совет Конституцияны төлөвилдин чуугаалап турар амгы үеде бистин чонустуну културлул деннелин, ортемининиң кайы хире безинини дугайы чуугаалаар өөрүлүгү. Маңаа хамарыштыр чамдык фактыларын чуугаалаар мындагы: 1936 чылда чуртка элди, ортумак болгаш долу эвес ортумак эртемни кижилерини саны 15,9 миллион турган болза, ал олар 121,5 миллион ашкан. Чурт-

Улутуру продукцияны төмөй бүдүрүлгөни чылдар ортумак деннели (1951—1975 чылдарда, хуу-биле).

Оңу беш чылда СССР-ниң социалистг чурттары-биле социализмге харылаалы (хуу-биле).

Күрүлелериниң Шынар бөмбөө алыш кылыштарыны саны (мун).

Электрэнергия ажилды кылышкыны (мил. кВт-тик).

Химия болгаш нефть химия продукцияны бүдүрүлгөни (хуу-биле).

Тараа	1966-1970	1971-1975
ЭЭТ	167,6	181,6
СУТ	11,6	14,0
СУТ	80,6	87,4

Кеде ажил-агыч продукцияны бүдүрүлгөни чылдар ортумак өзүлүгү (мил. тонна).

Чуртталга тудуу (мил. дөр-бөлүк метр).

СССР ЧҮГҮЛЕ БИР ХОНУКТА:

1977 чылда бистин чуртувуска чүгө чакгыс хонук дургузунда дараазында чүгүлүг бүдүрүлгөни турар болган:

- Электрэнергия — 3178 млн. квт-шак
- Нефть — 1507 млн тонна
- Газ — 937 кубометр
- Хөмүр-дүш — 2009 млн тонна
- Кан — 417 млн тонна
- Минералдык чемичидилгелер — 270 млн тонна

Металл станоктары — 645
Автомобильдер — 5675
Тракторлар — 1553
Немис — 359 млн тонна
Пестер — 29,2 млн дөрбөлүк метр
Хөм идик — 2057 эжеш
Шаптар — 165 млн
Телевизор — 19 млн
Соодучулар — 17 млн

ЧЕЧЕКТЕЛГЕН МООЛ

МАР-ның Экономикагид Дузалажылга Чөвүлелин кире-чөрөгүндө бээр 15 чыл эрткен. Бо үениң дургузуна Моолдун экономикагид кайгамчыч бүдүрүлгөни боттандырып кылган. Ачы-дуңма социалистг чурттарыны дузалажылга-биле үлктүрүп болган кеде ажил-агычтын дык хөй чүгүлүг объектилерин туттунган болган амычылга кирген. Чикээлээрге, СССР-ниң дузалажылга Шынар-Талда хөмүр-дүш карьеры, Дарханда болган Чойбалсаңда улук улутуру комплекстер, электри станциялары, хөй дугу чурт фабрикалар, Чехословакияны дузалажылга-биле Дарханда цемент заводу, Улан-Баторда эмелте комплекзи, алты болгаш хөм өттөр бүдүрүлгөни туттунган.

Эт көрүлгөни, хеве аргыш фабрика болгаш өңүтүлүгү типографияны тудурунга ГЭР-ниң ажилчыннары дузалажылга болгаш өңүтүлүгү металл комбинатын чарыкта. Венгрия — эленин туйуу-бузылдуу турар эвес, оларны камгалар күчүлүгү база улутурулгө ажилдап эгелээр.

Бо бүгү хемчелериниң түндөлдө МАР-ның индустрияны улам хөгжөз. Моолдун дашкы чурттарга үлктүрүлгөни продукцияны хөй кезин мал продукттарын бооп турар. Ону чиг-ат кылдыр улутуу сатпай, чурт иштинде продукция кылдыр ажилдап кылган, үлктүрүлгөни сорулга салдынып турар. Ынчалзажок ачы-дуңма чурттарыны дузалажылга-биле чик болган ачы-чөм үлктүрүлгөни бүдүрүлгөни хөй-биле туттунган болган туттунуу турарын үстүндө фактылардан көрүп болуу. Оон аңгыда социалистг чурттар Моолдан алган мал продукцияны гиз шындыр эки дээр 10—20 хуу немеле төлөвирни төлөп турар. Ол чорук МАР-ның кеде ажил-агыч материал-техниктиң баазааны быжыглаарына эки саалдары чедирип турар.

Экономикагид Дузалажылга Чөвүлелин кежигүнери чурттар МАР-га 12 эртем-инженер болгаш культура чырыдышкыны чөрлөкү чөккү үеде тудуу эгелээр.

Россияны ажилчыннары болгаш тараачыныны марксисч-ленинизмниң болгаш пролетарины интернационализмниң тугунуң адаа-биле революшучу деннелиг тилелден чедиң алган. Делегейниң социалистг дем каттыштырылганы марксисч-ленинизмниң болгаш пролетарины интернационализмниң тугунуң адаа-биле тыптып келген, хөгжүп база быжыгып турар. Делегейниң коммунисттериниң улук армиязы ол туткун адаа-биле хевирлеттинген болгаш каңчалган. Коммунисттериниң армиязы ол туткун адаа-биле улустун калбар массаларын каттыштырып, имперализмге база реакцияга уаур чедишинерини демиселди чорудуу, бергерлери амыч эртлишкен, бурунгаар тилелгелиг басып орар.

(КПТ ТК-ның Бирги секретари, БУР-ның Күрүк Чөвүлелин Даралы Гобор Жыкелгуч СЭКП-ниң XXV съездинде илеткелинден).

Ленинчи идеяларны чайгылыш чок эдеришкен, СССР бүгү делегейге тайбыңын эң идегелди чөпкөлдө апарган болгаш өң-биле када имперализмниң агрессивтик чимченишинеринден биче болгаш кошкан улустарны камгалап турар идегелди шивээ апарган. Бистин чонувус социализмниң херээнге бодунуң үлктүрүлгөни чыныш-сыныш чок чүктүлүк, революшучу идеалдарга шынызын кара девин, кызыл ханын төп тура бадыткан. Ынчалзажок бо бүгү Октябрь революшучу чөккө, силерниң ачы-дуңма деткичезер чөккө болдуаны турган ийин...

(КПТ ТК-ның Бирги секретари, Куба Республиканың Революшучу чөвүлелин Премьер-Министри Фидель Растронун СЭКП-ниң XXV съездинде илеткелинден).

ДЕВИСК ЭЭРИ (ХУУ-БИЛЕ)		ЧОНУ (ХУУ-БИЛЕ)	
1919	1975	1919	1975
ДЕЛЕГЕЙ	100	100	100
СОЦИАЛИСТИГ ЧУРТТАР	16,0	25,9	7,8
ӨСКӨ ЧУРТТАР	84,0	74,1	92,2
			67,9

Делегейниң политиктиң картазын өскөлдөгү.

